

اخلاق مبتنی بر شریعت در رابطه حکمرانی و ثبات مالی بانکها

دکتر علیرضا پاکدین*، دکتر علی سعیدی

گروه حسابداری و مدیریت مالی، دانشکده مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، ایران.

(تاریخ دریافت: ۹۸/۱۰/۱۷، تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۲/۱۸)

چکیده

زمینه: حکمرانی خوب و اخلاق مدار به عنوان یکی از عوامل پیشران رشد و توسعه اقتصادی در نظام پولی کشورها مطرح شده است و نظر سیاستگذاران نظام بانکداری را به منظور بهبود بهره‌وری و ثبات مالی به خود جلب نموده است. مقاله حاضر نیز ضمن طبقه‌بندی اخلاق، به بررسی کارکرد آن در رابطه بین حکمرانی و ثبات مالی بانکها پرداخته است. به عبارت دیگر بانکهای اسلامی و متعارف به ترتیب به عنوان محیط اخلاق مبتنی بر شریعت و اخلاق متعارف در نظر گرفته شد.

روش: روش تحقیق از نوع کمی - توصیفی - همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر را بانکهای کشورهای توسعه‌یافته تشکیل می‌دهد که علاوه بر بانکداری متعارف، خدمات بانکداری اسلامی را نیز به مشتریان ارائه می‌دهند. نمونه پژوهش شامل بانکهای کشورهای امارات متحده عربی، مالزی، قطر، بحرین و اندونزی انتخاب و ایران نیز به دلیل شرایط خاص در نظام پولی به محیط پژوهش اضافه شد. روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی تصادفی بود. با مراجعه به اسناد، مدارک و مطالعات کتابخانه‌ای، داده‌ها جمع‌آوری و با انجام آزمون آماری رگرسیون نتایج تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان می‌دهد در بانکهایی که اخلاق مبتنی بر شریعت حاکم است ثبات سیاسی و اثربخشی دولت با ثبات مالی رابطه معنی‌داری دارد. همچنین در بانکهایی که اخلاق متعارف حاکم است حاکمیت قانون و کنترل فساد با ثبات مالی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

نتیجه‌گیری: افزایش کیفیت خدمات عمومی، کاهش بروکراسی، حذف جهت‌دهی منابع مالی با فشارهای سیاسی و کنترل اختلافات فرقه‌ای به ثبات مالی بانکهای اسلامی و تقویت اخلاق مبتنی بر شریعت کمک خواهد کرد. همچنین بانکهای متعارف نیز با اهتمام بر خودکنترلی ذینفعان می‌توانند به ایجاد ثبات مالی و بهبود اخلاق سهیم باشند.

کلیدواژه‌گان: اخلاق، ثبات مالی، حکمرانی.

سر آغاز

اجتماعی و توسعه کسب و کار در جامعه متمرکز نموده‌اند و توانمندی مناسبی در برابر بحران‌های مالی دارند (۵). یکی از رویکردهای اخلاقی در نظام بانکداری، مبتنی بر آموزه‌های شریعت است. تعالیم اخلاقی حاکم بر شریعت نسبت به اجرای ابعاد اخلاقی در زمینه اقتصاد توصیه‌های فراوانی داشته است. ادیان الهی به طور عام و اسلام به طور خاص، سه عنصر عقیده، اخلاق و احکام تشکیل شده، که اخلاق فراگیرترین بخش آن می‌باشد (۲). عطف به حدیث نبوی مبنی بر پایداری مکارم اخلاق (۴) به عنوان هدف از رسالت، تبیین‌کننده ارتباط بخش عقیده، با فلسفه اخلاق به منظور تربیت انسان‌های اخلاقی می‌باشد (۶). اخلاق برخلاف پارادایم ارتدکس نئوکلاسیک، ابزار حداکثر سود نمی‌باشد؛ بلکه قوام نظام اقتصادی به آن مربوط است. از این‌رو، عدالت، شفافیت، صداقت، اعتماد و احترام متقابل، خلوص نیت، فرض

امروزه بهره‌مندی از مزایای اخلاق^۱ در نظام بانکداری، توجه بسیاری از پژوهشگران را به خود جلب نموده است. درک مفهوم اخلاق به عنوان مزیت رقابتی سازمانها (۱) مستلزم توجه به ارزش‌های بنیادین، شناخت علل رفتار و اهتمام تدابیر جهت استقرار و حفظ نظام اخلاقی است (۲). التزام به اخلاق در نظام بانکداری^۲، یک سرمایه اجتماعی و هنجار فرهنگی محسوب می‌شود (۳) و موفقیت بلندمدت سازمان را تضمین می‌کند (۴). در این راستا سیاستگذاران نظام بانکداری نسبت به تسری مزایای اخلاق در فرایند اجرایی شبکه پولی از رویکردهای متنوعی الگو گرفته‌اند. در دهه‌های اخیر، بانکداری با ثبات و اخلاق محور، در حال رشد بوده و به یک شاخص مهم در صنعت واسطه‌گری مالی تبدیل شده است. این بانکها فراتر از اقدامات بانکی متعارف، فعالیت‌ها را بر تجهیز منابع مالی در طرح‌های محیط‌زیست، آموزش، گسترش کارآفرینی

نویسنده مسئول: نشانی الکترونیکی: A.pakdin@gmail.com

یافته‌های برخی محققان در خصوص پارادایم‌های اثر بحران مالی در قدرت تسهیم سود و زیان بانک‌های اسلامی و متعارف در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا^{۱۴} نشان می‌دهد رابطه معنی‌داری بین شاخص حکمرانی و ثبات مالی در بانک‌های اسلامی و متعارف در زمان‌های قبل و بعد از بحران وجود ندارد (۱۷).

همچنین در یک بررسی به ثبات مالی در بانک‌های عرب حاشیه خلیج فارس در قبال بحران مالی طی دوره زمانی ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۰ پرداخته شد. پژوهش مزبور از روش رگرسیون رباست استفاده کرده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد رابطه معنی‌داری بین شاخص حکمرانی و ثبات مالی در بانک‌های اسلامی و متعارف وجود دارد (۱۱).

نتایج پژوهش به منظور بررسی ثبات مالی بانک‌های اسلامی در مناطق خاورمیانه و شمال آفریقا و جنوب شرق آسیا نشان می‌دهد شاخص حکمرانی با ثبات مالی رابطه مثبت معنی‌داری دارد این نتیجه در بانک‌های کوچک کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا مصداق ندارد (۱۸).

ثبات مالی بانک‌های اسلامی پاکستان بررسی شد و نتایج پژوهش نشان می‌دهد رابطه معنی‌داری منفی بین شاخص حکمرانی و ثبات مالی در بانک‌های اسلامی و متعارف پاکستان وجود دارد (۱۹).

یافته‌های بررسی میدانی ثبات مالی در بین بانک‌های کشورهای اتحادیه کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس، اردن و ترکیه نشان می‌دهد رابطه معنی‌داری بین شاخص حکمرانی و ثبات مالی در بانک‌های اسلامی و متعارف وجود دارد (۲۰).

ثبات مالی در بانک‌های اسلامی و متعارف در بحران مالی جهانی مورد مطالعه قرار گرفته و نتایج پژوهش نشان می‌دهد رابطه معنی‌داری بین شاخص حکمرانی و ثبات مالی در بانک‌های اسلامی و متعارف وجود دارد (۲۱).

نتایج یک پژوهش درخصوص ثبات مالی بانک‌های اسلامی و متعارف نشان می‌دهد رابطه معنی‌داری بین شاخص حکمرانی و ثبات مالی در بانک‌های اسلامی و متعارف وجود دارد (۲۲).

با توجه به آنچه بیان شد، هدف از مقاله حاضر، بررسی متغیرهای حکمرانی بر ثبات مالی در بانک‌های اسلامی و متعارف در راستای درک آثار اخلاق مبتنی بر شریعت است. به عبارت دیگر سوال اصلی پژوهش اینگونه تبیین می‌شود: کدامیک از متغیرهای حکمرانی (ثبات سیاسی، اثربخشی دولت، کیفیت مقررات، حاکمیت قانون و کنترل فساد) با ثبات مالی بانکها (اسلامی و متعارف) در چارچوب اخلاق رابطه دارد؟ در ادامه به تبیین روش تحقیق و نتایج حاصل از آزمون خواهیم پرداخت.

روش

روش تحقیق حاضر از نوع کمی، توصیفی - همبستگی است. جامعه آماری تحقیق را بانک‌های کشورهایی تشکیل می‌دهد که علاوه بر بانکداری متعارف، خدمات بانکداری اسلامی را نیز به مشتریان ارائه می‌کند. در این مسیر، اکثر بانک‌های عربستان مبتنی بر نظام بانکداری اسلامی است، لذا بانک‌های این کشور از نمونه تحقیق حذف شدند. به

حسابرسی خداوند، تشویق به کار و رقابت در فعالیت‌ها گسترش یافته است و حفظ تعادل در تولید و مصرف، ممنوعیت فعالیت‌های مبنی بر ربا^{۱۵} و رشوه و اتلاف منابع، از نهادهای اخلاقی و عقیدتی در کسب‌وکار اسلامی به شمار می‌رود. به عبارت دیگر هدف اسلام از ارایه آموزه‌های اقتصادی دستیابی به شکوفایی کسب‌وکار در مسیر شایستگی است (۷).

انگیزه اخلاقی در سطح اول نیازمند توجیه منطقی و در سطح دیگر انگیزه عملی و در نهایت به ضرورت‌های تحقق ارزش‌های اخلاقی ختم می‌شود (۸).

علاوه بر اخلاق مدار بودن بانک‌های اسلامی، عملکرد بهتر این بانک‌ها در مواجهه با بحران اخیر جهانی، توجه بسیاری را به سمت چگونگی سازوکار آن جلب نمود. بانک‌های اسلامی از لحاظ متوسط بازدهی دارایی‌ها^{۱۶} از عملکرد بهتری برخوردار و رشد دارایی‌های^{۱۷} آنها بیشتر و سریع‌تر بوده است و همچنین نسبت سرمایه^{۱۸} بالاتر و به وام اتکای کمتری دارد (۹). در نظام بانکداری اسلامی برابری تعهدهای پرداخت با دریافتی‌ها و نیز ممنوعیت‌های شرعی از جمله ممنوعیت اکل مال به باطل و شرط وجود قصد تحویل و ممنوعیت‌های بازدارنده از انجام معاملات صوری، از دلایل ثبات ذاتی این نوع از بانکداری است. نظام بانکداری اسلامی، توانایی جذب شوک‌های واقعی اقتصاد و حذف آن‌را از راه پدیدآوردن تغییر مناسب در هزینه سرمایه فراهم می‌کند. اما در نظام بانکداری متعارف ممکن است نرخ بهره متناسب با تغییر سودآوری تغییر نکند و همین امر منجر به واکنش‌های شدید در تقاضای تأمین مالی شود. ریسک در نظام بانکداری اسلامی بین تأمین‌کننده سرمایه و متقاضی سرمایه توزیع می‌شود، اما این ریسک در نظام بانکی متعارف تنها متوجه متقاضی سرمایه می‌شود. بنابراین بانکداری اسلامی ریسک کمتری در مقایسه با بانکداری متعارف دارد. تأمین مالی از راه استقراض، بازار بدهی گسترده‌ای ایجاد می‌کند (۱۰). خرید و فروش وام با نرخ‌های بهره به صورت مکرر منجر به توسعه بازار بدهی می‌شود و ریسک نکول^{۱۹} را افزایش می‌دهد و منجر به بحران مالی می‌شود. امروزه این موضوع به یک اجماع تبدیل شده که تمرکز افراطی بر بازار بدهی به شکندگی بازار مالی منتهی می‌شود. بحران مالی^{۲۰} اخیر آمریکا و اروپا نمونه بارز این واقعیت است (۱۱). این در حالی است که نظام مالی اسلامی به علت ایجاد تقارن بین بخش واقعی^{۲۱} و مالی اقتصاد^{۲۲}، از ایجاد بدهی^{۲۳} به صورت افراطی در اقتصاد جلوگیری می‌کند. نظام بانکداری اسلامی از عقود اسلامی و شرعی در تجهیز منابع از سپرده‌گذاران و همچنین تخصیص منابع به سرمایه‌گذاران^{۲۴} استفاده می‌کند (۱۲). همواره پویایی‌های محیطی ناشی از نظام حکمرانی و کدهای اخلاقی بر چگونگی راهبری بانک‌ها تأثیرگذار بوده است (۱۳). از یک طرف اصول اخلاقی سبب افزایش وفاداری^{۲۵} و اعتماد مشتریان به بانک خواهد شد (۱۴) و از طرف دیگر کیفیت مقررات را افزایش می‌دهد (۱۵). درک مولفه‌های حاکمیتی و شناخت پیرامون آن به ثبات مالی بانک‌ها به عنوان شریان اصلی کسب و کار می‌تواند کمک نماید (۱۶).

پژوهش با مراجعه به پایگاه داده بانک جهانی، داده‌های مزبور پس از جمع‌آوری، همگی آنها کدگذاری شده، سپس وارد نرم‌افزار E-Views شدند. آنگاه ضمن طبقه‌بندی و پردازش، مورد ارزیابی قرار گرفتند. با توجه به آنکه محیط اقتصادی می‌تواند به میزان چشم‌گیری تغییر کند و شاخص‌های مدل نیز لزوماً طی زمان ثابت نخواهد بود، لذا از پنجره‌های غلطان برای ارزیابی میزان ثبات شاخص‌ها طی زمان استفاده می‌شود. در این روش، از یک پنجره غلطان با اندازه ثابت از داده‌های نمونه، برای برآورد مکرر شاخص استفاده می‌شود (۲۳). علاوه بر انجام آزمون رگرسیون، به استخراج آمار توصیفی، آزمون نرمالیتی، همبستگی، ریشه واحد و سایر آزمون‌های مفروضات رگرسیون اقدام شده است.

یافته‌ها

نتایج آمار توصیفی پژوهش به شرح جدول ۱ است و نتایج حاصل از ضرایب همبستگی متغیرها به شرح جدول ۲ است.

جدول ۱: آمار توصیفی

شرح	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	تعداد مشاهده
ثبات مالی	۳/۶۲۹	۳/۳۹۲	۳۹/۷۳۴	-۴/۹۹۵	۴۰۶
ثبات سیاسی	۳/۸۵۰	۳/۹۱۵	۴/۵۲۱	۲/۱۴۳	۴۰۶
اثربخشی دولت	۴/۲۷۸	۴/۳۳۰	۴/۵۰۴	۳/۷۸۴	۴۰۶
کیفیت مقررات	۴/۲۳۰	۴/۲۸۴	۴/۳۸۵	۳/۶۰۶	۴۰۶
حاکمیت قانون	۴/۱۷۲	۴/۱۹۴	۴/۴۲۳	۳/۴۴۲	۴۰۶
کنترل فساد	۴/۲۰۴	۴/۲۲۵	۴/۵۱۵	۳/۰۴۶	۴۰۶

جدول ۲: ضرایب همبستگی متغیرها

شرح	ثبات مالی	ثبات سیاسی	اثربخشی دولت	کیفیت مقررات	حاکمیت قانون	کنترل فساد
ثبات مالی	۱					
ثبات سیاسی	۰/۰۲۳	۱				
اثربخشی دولت	۰/۱۱۲	۰/۰۶۳	۱			
کیفیت مقررات	۰/۰۶۳	۰/۰۹۴	۰/۰۷۲	۱		
حاکمیت قانون	۰/۰۷۳	۰/۰۲۵	۰/۰۷۷	۰/۰۹۳	۱	
کنترل فساد	۰/۰۳۲	۰/۰۶۳	۰/۰۷۴	۰/۰۸۶	۰/۰۹۱	۱

آزمون جاک برا به منظور بررسی نرمالیتی متغیرهای تحقیق انجام شد و نتایج به شرح جدول ۳ است. با توجه به اینکه احتمال بدست آمده بالاتر از ۰۰۰۵ می‌باشد، فرض نرمال بودن متغیرها تایید می‌شود.

دلیل عدم تجانس نظام گزارشگری مالی بانک‌های پاکستان، هند و اندونزی، بانک‌های این کشورها از نمونه تحقیق حذف شدند. به دلیل نبود دسترسی به اطلاعات مالی بانک‌های فعال در مصر، لبنان و عمان، این کشورها از نمونه تحقیق حذف شدند. بیشتر بانک‌های ترکیه مبتنی بر نظام بانکداری متعارف تعریف شده است، لذا با توجه به اندک بانک‌های اسلامی و نبود توازن بین این دو نوع از بانک‌ها، این کشور از نمونه تحقیق حذف شد. با توجه به دسترسی اطلاعات، تجانس نظام گزارشگری مالی و توازن بین دو نظام بانکداری، نمونه تحقیق حاضر بین بانک‌های کشورهای امارات متحده عربی، مالزی، قطر، بحرین و اندونزی انتخاب شد. همچنین ایران نیز به دلیل وجود نظام بانکداری خاص اسلامی به نمونه تحقیق اضافه شده است. به عبارت دیگر روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی تصادفی در دامنه زمانی ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۷ است. بر اساس گزارش مجمع عمومی جهانی اقتصاد^{۱۵} کشورهای مزبور ۶۴۶۶ درصد از سهم بازار بانکداری اسلامی را تشکیل می‌دهند.

با عنایت به اینکه پژوهش مزبور کتابخانه‌ای است، داده‌های مربوط به بانک‌ها از صورت‌های مالی سالانه استخراج شد و برای دیگر متغیرهای

جدول ۳: نتایج آزمون جارك برا

شرح	ثبات مالی	ثبات سیاسی	اثربخشی دولت
احتمال ۱	۰/۰۷۵	۰/۰۵۳	۰/۰۵۰
احتمال ۲	۰/۰۶۶	۰/۰۶۳	۰/۰۵۱

جدول ۴: نتایج آزمون ریشه واحد

شرح	احتمال	Cross- sections	مشاهده
ثبات مالی	۰	۴۱	۳۲۴
ثبات سیاسی	۰/۰۰۸	۴۱	۳۲۸
اثربخشی دولت	۰/۰۰۹	۴۱	۳۲۸
کیفیت مقررات	۰	۴۱	۳۲۸
حاکمیت قانون	۰/۰۰۳	۴۱	۳۲۸
کنترل فساد	۰	۴۱	۳۲۸

فرضیه دوم: بین حکمرانی و ثبات مالی بانکهای متعارف رابطه معنی-داری وجود دارد. الگوی فرضیه بصورت ذیل است:

$$z_{it} = a + \beta_{1it}DA_{it-1} + \beta_{2it}X1_{it-1} + \beta_{3it}X2_{it-1} + \beta_{4it}X3_{it-1} + \beta_{5it}X4_{it-1} + \beta_{6it}X5_{it-1} + \epsilon_{it}$$

نتایج حاکی از ثابت بودن میانگین، واریانس و خودهمبستگی داده‌ها در طول زمان است. همچنین به منظور بررسی همخطی از آزمون استقلال متغیرهای مستقل استفاده شده است و عدد مزبور زیر ۱۰ محاسبه شد. لذا استقلال متغیرها به تأیید رسیده است. سپس برای داده‌های ترکیبی ابتدا اقدام به انجام آزمون چاو به منظور انتخاب شیوه تخمین مدل بین دو راهکار پولینگ و پانل شد. پس از تأیید رابطه معنی دار نسبت به اینکه عرض از مبدا در تمامی مقاطع برابر نیستند اقدام به آزمون هاسمن جهت تعیین اثرات ثابت و متغیر شد. نتایج حاکی از وجود اثرات ثابت بین متغیرها را تأیید می‌کند. نتایج حاصل از آزمون به شرح ۶ است.

بر اساس جدول ۶، با سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی‌داری مدل تأیید می‌شود. همچنین با ضریب قابل قبول ضریب تعیین می‌توان دریافت متغیرهای مستقل مدل در سطح قابل قبولی می‌توانند تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. همچنین دوربین واتسون و نتایج آزمون آزمون بروش گادفری نیز عدم خودهمبستگی پسماند را تأیید می‌کند. آزمون وایت نیز همسانی توزیع واریانس جملات خطا را تأیید می‌کند. همچنین آزمون جارك برا نیز بر نرمال بودن توزیع جمله اخلاص تأیید می‌نماید. نتایج آزمون حاکی از رابطه معنی‌داری ثبات سیاسی و اثربخشی دولت با ثبات مالی بانکهای اسلامی در سطح ۹۵ درصد اطمینان می‌باشد.

فرضیه اول: بین حکمرانی و ثبات مالی بانکهای اسلامی رابطه معنی-داری وجود دارد. الگوی فرضیه بصورت ذیل است:

$$z_{it} = a + \beta_{1it}DA_{it-1} + \beta_{2it}X1_{it-1} + \beta_{3it}X2_{it-1} + \beta_{4it}X3_{it-1} + \beta_{5it}X4_{it-1} + \beta_{6it}X5_{it-1} + \epsilon_{it}$$

نتایج حاکی از ثابت بودن میانگین، واریانس و خودهمبستگی داده‌ها در طول زمان است. همچنین به منظور بررسی همخطی از آزمون استقلال متغیرهای مستقل استفاده شده است و عدد مزبور زیر ۱۰ محاسبه شد. لذا استقلال متغیرها به تأیید رسیده است. سپس برای داده‌های ترکیبی ابتدا اقدام به انجام آزمون چاو به منظور انتخاب شیوه تخمین مدل بین دو راهکار پولینگ و پانل شد. پس از تأیید رابطه معنی دار نسبت به اینکه عرض از مبدا در تمامی مقاطع برابر نیستند اقدام به آزمون هاسمن جهت تعیین اثرات ثابت و متغیر شد. نتایج حاکی از وجود اثرات ثابت بین متغیرها را تأیید می‌کند. نتایج حاصل از آزمون به شرح ۵ است.

بر اساس جدول ۵، با سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی‌داری مدل تأیید می‌شود. همچنین با ضریب قابل قبول ضریب تعیین می‌توان دریافت متغیرهای مستقل مدل در سطح قابل قبولی می‌توانند تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. همچنین دوربین واتسون و نتایج آزمون آزمون بروش گادفری نیز عدم خودهمبستگی پسماند را تأیید می‌کند. آزمون وایت نیز همسانی توزیع واریانس جملات خطا را تأیید می‌کند. همچنین آزمون جارك برا نیز بر نرمال بودن توزیع جمله اخلاص تأیید می‌نماید. نتایج آزمون حاکی از رابطه معنی‌داری ثبات سیاسی و اثربخشی دولت با ثبات مالی بانکهای اسلامی در سطح ۹۵ درصد اطمینان می‌باشد.

جدول ۵: نتایج حاصل از آزمون برای بانکهای اسلامی

متغیر	ضریب اطمینان	استاندارد خطا	آماره t	احتمال
عرض از مبدا	-۴/۵۶۱	۲/۲۵۷	-۲/۰۲۱	۰/۰۴۵
ثبات سیاسی	۰/۲۶۸	۰/۰۹۹	-۲/۷۱۹	۰/۰۰۷
اثربخشی دولت	۲/۵۴۷	۰/۷۲۰	۳/۵۳۹	۰/۰۰۱
کیفیت مقررات	۰/۵۴۵	۲/۱۶۵	۰/۲۱۵	۰/۸۰۲

۰/۴۴۹	۰/۷۵۹	۱/۴۸۱	۱/۱۲۳	حاکمیت قانون
۰/۹۲۶	۰/۰۹۴	۰/۵۰۰	۰/۰۴۷	کنترل فساد
۰	۴/۱۲۲	۰/۱۲۴	۰/۵۱۳	AR(1)
۰/۵۴۹	ضرب تعیین تعدیل شده		۰/۶۱۲	ضرب تعیین
۲/۱۱۳	دوربین واتسون		۹/۸۱۴	آماره F
			۰	Prob(F-statistic)

جدول ۶: نتایج حاصل از آزمون برای بانکهای متعارف

متغیر	ضرب اطمینان	استاندارد خطا	آماره t	احتمال
عرض از مبداء	۶/۵۵۷	۱/۹۳۹	۳/۳۸۲	۰/۰۰۱
ثبات سیاسی	-۰/۵۴۳	۰/۴۳۰	-۱/۲۶۱	۰/۲۰۹
اثر بخشی دولت	-۰/۱۵۶	۰/۹۰۲	-۱/۱۷۳	۰/۸۲۳
کیفیت مقررات	-۲/۱۳۷	۱/۹۹۴	۱/۰۷۱	۰/۲۸۶
حاکمیت قانون	۲/۸۷۰	۱/۶۴۸	-۱/۷۴۱	۰/۰۸۴
کنترل فساد	۲/۴۱۸	۰/۷۶۵	-۳/۱۵۹	۰/۰۰۲
AR(1)	۰/۴۱۵	۰/۰۶۹	-۶/۰۰۰	۰
ضرب تعیین	۰/۶۷۰	ضرب تعیین تعدیل شده		۰/۶۱۱
آماره F	۱۱/۳۱۳	دوربین واتسون		۲/۰۵۴
Prob(F-statistic)	۰			

بحث

نتایج مقاله حاضر در خصوص متغیر ثبات سیاسی با ثبات مالی در بانکهای اسلامی با پژوهش‌های التایی و همکاران (۱۸) و راجی و هاسایری (۸) همپوشانی دارد. همچنین نتایج حاصل از اثربخشی دولت با پژوهش‌های او کاموس و ارتار (۲۰) و شجری و محبی‌خواه (۲۱) همخوانی دارد. در خصوص بانکهای متعارف نیز نتایج حاصل از حاکمیت قانون با تحقیقات سیهاک و هس (۲۲) همپوشانی دارد و رابطه کنترل فساد با ثبات مالی با نتایج شهید و عباس (۱۹) و او کاموس و ارتار (۲۰) همخوانی دارد.

با توجه به نتایج به دست آمده پیشنهاد می‌شود، به منظور اشاعه اخلاق مبتنی بر شریعت، احزاب و صاحبان قدرت نسبت به ثبات سیاسی در جامعه و نفوذ تصمیمات دولت به عنوان دو معیار اثرگذار در ثبات مالی دقت بیشتری نمایند. به عبارت دیگر یکی از آفت‌های عبور از قانون توسط گروه‌های سیاسی، شیوع عدم ثبات مالی و بالطبع ایجاد خدشه در اخلاق خواهد بود. همچنین به دولت‌های حال و آتی پیشنهاد می‌شود نسبت به ترویج اخلاق با اهرم برخورد با فساد اهتمام بیشتری ورزند و در راستای ثبات مالی بانکها نیز نسبت به آثار تصمیمات در خصوص افزایش خود کنترلی و حذف فساد دقت بیشتری به عمل آورند.

نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج حاصل از بانکهای اسلامی، همواره ثبات سیاسی و فقدان خشونت از عوامل موثر بر ثبات مالی محسوب شده است. تغییرات نظام سیاسی در منطقه مطالعاتی و گسترش تروریسم در قالب گروهک و دولت‌های حامی آن سبب کاهش ثبات مالی در بانکها و افول

معیارهای اخلاقی می‌شود. گروه‌های تروریسم و حامیان آنها براساس ایدئولوژی افراط‌گرایانه و جاهلانه همراه با خشونت اقدام می‌نمایند و به لحاظ تفرق در مذهب سبب تهدید بر بانکهای اسلامی (که قائلاناً با مبانی فقهی یکی از مذاهب تاسیس شده‌اند) خواهند بود. با توجه به اینکه در برخی از مذاهب اخذ زکات توسط بانکهای اسلامی معمول است، اثربخشی دولت در مصرف زکات به منظور افزایش کیفیت خدمات عمومی و کاهش بروکراسی در راستای استقلال حاکمان شهری در برابر جهت‌دهی منابع مالی با فشارهای سیاسی دارای اهمیت است. همچنین اثربخشی دولت می‌تواند به گسترش اخلاق در جامعه هدف بیانجامد.

در ارتباط با نتایج حاصل از بانکهای متعارف نیز با توجه به اینکه خودکنترلی ذینفعان بانک براساس گرایش به مبانی دینی مورد توجه قرار گرفته نشده است، لذا این موضوع از اهمیت قابل ملاحظه‌ای بین رفتار افراد و تاثیر آن بر ثبات مالی برخوردار است. جنبه قابل تامل در این بخش نحوه رفتار افراد صاحب قدرت از نفوذ در اشاعه فساد با تمام جوانب آن است. همچنین در خصوص حاکمیت قانون می‌توان به گسترش روابط و رفتار بین جامعه براساس اخلاق متعارف را به عنوان مصداق بحث مطرح نمود که براساس تفکر حاکمیت قانون و در راستای انعکاس افزایش اثربخشی دولت صورت می‌گیرد از دیگر عوامل موثر بر نوسان بر ثبات مالی خواهد بود.

ملاحظه‌های اخلاقی

در پژوهش حاضر تمامی اصول اخلاقی مانند امانتداری علمی، محرمانه ماندن اطلاعات و رازداری رعایت شده است و تلاش گردید تا

in ethics. Quarterly Journal of Ethics Research; 10(38): 119-134. (In Persian).

9. Gilani H. (2015). Exploring the ethical aspects of Islamic banking. International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management; 8(1): 85-98.
10. Elbadri M. (2015). Measuring the financial stability of Islamic and conventional banks in Turkey. [MA thesis]. Gazimağusa North Cyprus: Eastern Mediterranean University.
11. Rajhi W, Slim A. (2013), Islamic banks and financial stability: a comparative empirical Analysis between Mena and Southeast Asian Countries. Région et Développement; 37(1): 149-177.
12. Beck T, Asli D, Ouarda M. (2013). Islamic vs. conventional banking: Business model, efficiency and stability. Journal of Banking and Finance; 37(2): 433-447.
13. Herzog L. (2019). Professional ethics in banking and the logic of integrated situations: aligning responsibilities, recognition, and incentives. Journal of Business Ethics; 156(2): 531-543.
14. Qiu W, Zhang H, Bao A, Zhu K, Huang Y, Yan X, Zheng X. (2019). Standardized operational protocol for human brain banking in China. Neuroscience Bulletin; 35(2): 270-276.
15. Climent F. (2018). Ethical versus conventional banking: a case study. Sustainability; 10(7): 2152.
16. Dierksmeier C, Seele P. (2018). Cryptocurrencies and business ethics. Journal of Business Ethics; 152(1): 1-14.
17. Ben-Zeineb G, Sami M. (2014). Does the PLS paradigm spur the islamic banks vs conventional banks soundness: case of the global financial crisis. Journal of Economics and Development Studies; 2(3): 177-192.
18. Altaee H, Hataf A, Ibaa M, Mustafa-Hassan M. (2013). Testing the financial stability of banks in gcc countries: pre and post financial crisis. International Journal of Business and Social Research (IJBSR); 3(4): 92-105.
19. Shahid M, Zaheer A. (2012). Financial stability of Islamic banking in Pakistan: An empirical study. African Journal of Business Management; 6(10):3706-3714.
20. Okumus H, Oksan-Kibritci A. (2012). Islamic Banks and financial stability in the gcc: an empirical analysis. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi; 11(21): 147-164.
21. Shajari P, Mohebikhah B. (2012). Financial stability in Islamic banking system; the capacity to react to current world-wide crisis. Money and Economy; 6(4): 133-166.
22. Čihák M, Heiko H. (2008). Islamic banks and financial stability: an empirical analysis. Journal of Financial Services Research; 38(2): 95-113.
23. Zivot E, Wang J. (2007). Modeling financial time series with S-Plus. Springer Science and Business Media; 191. 75-80.

موضوعات اخلاقی همچون: سرقت ادبی، رضایت آگاهانه، انتشار چنگانه و غیره مورد توجه قرار گیرد.

واژه نامه

1. Ethics.	اخلاق
2. Banking.	بانکداری
3. Riba.	ربا
4. Average return on assets.	متوسط بازدهی دارایی‌ها
5. Asset growth.	رشد دارایی‌ها
6. Capital.	سرمایه
7. Default risk.	ریسک نکول
8. Financial crisis.	بحران مالی
9. Real sector.	بخش واقعی
10. Economic.	اقتصاد
11. Debt.	بدهی
12. Investors.	سرمایه‌گذاران
13. Loyalty	وفاداری
14. Middle east and north Africa	منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا
15. World Economic Forum	مجمع جهانی اقتصاد

References

1. Gholampor M, Potshafeie H, Vasheghani A. (2019). The role of culture and organizational health on the professional ethics of teachers. Ethics in Science and Technology; 14(1): 75-81. (In Persian).
2. Abarzi M, Yazdanzamin M. (2007). Social responsibility and work ethics in new quality management. Culture and Management; 5(15): 5-42. (In Persian).
3. Hamzhepur M, (2019). The pattern of entrepreneurship development for small and medium businesses. Ethics in Science and Technology; 14(1): 96-102. (In Persian).
4. Dadgar Y. (2006). Business ethics from the point of view of islamic economics and economics. Commercial Letter; 120(87): 38-85. (In Persian).
5. Babaei F. (2012). The link between ethics and the banking industry, an introduction to ethical banking. Novel Economics; 136(71):119-141. (In Persian).
6. Mosavi S, Janatmakan H, Norozi M. (2018). The role of Islamic ethics in desirable governance. Ethical Research; 8(4): 203-223. (In Persian).
7. Talibi M, Kiaei H. (2012). Ethical banking: examining common points and its differentiation with Islamic banking. Malaysia: 23rd Islamic Banking Conference. (In Persian).
8. Sarbakhshi M. (2018). Examining the guarantee of ethical judgments in both realism and non-realism